

Representantforslag 159 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Jan Tore Sanner, Elisabeth Aspaker og Trond Helleland

Dokument 8:159 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Jan Tore Sanner, Elisabeth Aspaker og Trond Helleland om bedre forebyggende tiltak, tidligere og tydeligere reaksjon for å hindre unges rekruttering til kriminalitet

Til Stortinget

Bakgrunn

Samfunnet har mye å tjene på å stanse rekrutteringen til kriminalitet på et tidligst mulig tidspunkt. Unge kriminelle må møtes med reaksjoner som helt klart viser hva som er uakseptabel adferd. Dette skjer i for liten grad i dag. Fornuftig utformede straffereaksjoner overfor yngre lovbrøyttere vil ha betydelig preventiv effekt. Forebyggende arbeid handler både om hvordan man forhindrer at tidligere kriminelle begår ny kriminalitet, og hvordan man motarbeider at unge utfører kriminelle handlinger for første gang. Kriminalitet må følges opp med raske og kontante reaksjoner fra samfunnets side. Arbeid og utdanning er sentrale elementer for å unngå at unge havner i et liv med kriminalitet og rus. Ikke minst advarer forslagsstillerne mot en utglidning i kampen mot narkotikaomsetning og misbruk av narkotiske stoffer. Forslagsstillerne ønsker en konsekvent nulltoleranse mot all bruk av narkotika. Dette vil redusere antallet unge som begår kriminalitet.

I Norge vokser de fleste barn og unge opp med trygghet og god omsorg. Et godt utbygd velferdssystem, kombinert med trygge oppvekstvilkår i familiene sikrer de aller fleste en trygg og god oppvekst. Samtidig ser man at det mindretallet av barn og ungdom som faller utenfor i det norske samfunnet ram-

mes svært hardt, og at hjelpetilbudet til dem på ingen måte er tilstrekkelig. Man hører altfor ofte om ungdom som havner på skråplanet. Det gjelder rusmisbruk, kriminalitet, sosial og arbeidsmessig marginalisering og psykiske problemer. Det synes som om de som trenger støtte og oppfølging, i stor grad ender opp som kasterboller i et system preget av lite samhandling og uklar ansvarsfordeling og hvor frivillige og private ikke nyttes så godt som de bør. Det er viktig å ansvarliggjøre unge som utvikler problematferd. Individuell tilpasning og ansvarliggjøring er å vise det enkelte barn eller den enkelte ungdom respekt, og bidra til å hindre permanente klientforhold. Å satse på effektiv forebygging av rusmisbruk og/eller psykiske problemer og mindre frafall i skolen er, etter forslagsstillerne mening, en god investering mot fremtidig kriminalitet.

Regjeringen har som målsetting å forebygge bedre og reagere raskere. Dette er en målsetting det er vanskelig å være uenig i, men forslagsstillerne konstaterer imidlertid at det ikke er tatt nødvendige grep for å sikre at alle barn og unge som begår lovbrudd, møtes med en tydelig reaksjon. Å sette klare grenser for denne gruppen innebærer at samfunnet sender et klart signal om at slik atferd ikke er akseptabel. Barn og ungdom må få vite at de har trådd over en grense, samtidig som det er viktig å understreke at dette må gjøres på en måte som ikke stigmatiserer den enkelte og som bygger den enkeltes selvrespekt. Forslagsstillerne legger til grunn at tydelig, rettferdig og tidlig grensesetting innebærer at man viser omtanke og respekt for barn og ungdom ved at man ansvarliggjør den enkelte. Det gir den enkelte større mulighet for å håndtere vanskelige situasjoner senere i livet.

Forslagsstillerne mener derfor at det må stilles krav om hurtigbehandling hos politiet i saker som involverer unge lovbrøyttere. Tilbud om konfliktrådsbehandling bør bli obligatorisk i alle saker som involve-

rer barn under 15 år. Konfrontasjon mellom offer og gjerningsmann er viktig for at den som har forbrutt seg, skal evne å sette seg inn i offerets situasjon. Konfliktrådsbehandling gir dessuten den unge mulighet til å avtale hvordan man kan gjøre opp for seg. Som ledd i den videre oppfølging av disse barna bør den enkelte få rett til en mentor som skal følge og veilede den unge over tid for å motvirke utvikling av en kriminell løpebane.

En god utdanningspolitikk er et viktig forebyggende tiltak mot kriminalitet. En god skole setter eleven i sentrum og anerkjenner den enkeltes behov for å få undervisning tilpasset sine talenter og forutsetninger. Man må stille krav om at de voksne i skolen tilpasser undervisningen slik at hver enkelt elev gis reell mulighet til læring og mestring. På den måten får barnet et grunnleggende verktøy for å bidra positivt til eget liv og samfunnet for øvrig. Forslagsstillerne vil peke på at norsk skole har en alvorlig frafallsproblematikk i videregående opplæring. Det viser seg at nær 84 prosent av alle innsatte under 25 år i norske fengsel ikke har fullført videregående opplæring. I tillegg opplever mange innsatte vanskeligheter med å ta grunnleggende utdanning i fengsel.

Politiet kommer i kraft av sine oppgaver i nær kontakt med barn og unge som er i risikozonen for å utvikle, eller videreutvikle, en kriminell løpebane og ser svært ofte symptomene på adferdsproblemer på et tidlig tidspunkt. Politiets oppgaver og virkemidler er imidlertid ikke nødvendigvis de mest treffsikre for å forebygge adferdsproblemer eller kriminell løpebane. Å ansvarliggjøre barn og ungdom til å bli lovlige borgere krever innsats lenge før disse kommer i politiets søkelys.

Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)

Fortsatt har kun et mindretall av norske kommuner etablert forpliktende og velfungerende SLT-samarbeid som er forankret politisk. SLT må forankres lokalt, men erfaringen viser at det foreligger en rekke felles problemstillinger. I praksis oppstår det gjerne uformelle hindringer for et effektivt samarbeid så lenge aktørene er usikre på den ytre, formelle rammen for samarbeidet, herunder vises det spesielt til taushetspliktsproblematikken. Forslagsstillerne viser til at man i enkelte kommuner har diskutert taushetsplikten i årevis uten løsning, til skade for det forebyggende arbeidet. Videre viser det seg flere steder at arbeidet er svært personavhengig og at det er store utfordringer knyttet til å implementere en samarbeidstankegang i hele kommunen og alle dens virksomheter. Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) utfører et viktig arbeid, men det er behov for større grad av veiledning og informasjonsutveksling om «best practice» for å sikre at flere kommuner etablerer et fungerende samarbeid. Forslagsstillerne viser

til at det vil være hensiktsmessig at det utarbeides klarere felles retningslinjer, og at det fra departementets side utøves større grad av tilsyn med etableringen og praktiseringen av SLT i kommunene. Forslagsstillerne mener det er behov for å eliminere lokal usikkerhet om hva SLT innebærer og forutsetter at det tas hensyn til den enkelte kommunes behov for å tilpasse SLT-modellen til sine spesifikke lokale utfordringer. Forslagsstillerne anmoder derfor Stortinget om å be regjeringen intensivere informasjons- og oppfølgingsarbeidet overfor kommunene for å sikre at flere kommuner etablerer en velfungerende SLT-ordning.

Frivillige med genuin vilje til å utgjøre en forskjell

Frivillige organisasjoner, enkeltpersoner og mennesker i ulike interessefellesskap representerer verdifulle krefter og ressurser som kommer barn og unge til gode. Disse bidrar, etter forslagsstillerens oppfatning, til en gunstig maktfordeling i samfunnet. De er en utfordrer til staten, og de bidrar til innovasjon og utvikling av tilbudet til barn og unge. De har en nærhet til problemstillingene og lokalmiljøet, og har ofte en genuin vilje til å gjøre en forskjell. Dette gjelder også i forbindelse med tilbakeføring av innsatte i norske fengsel. Forslagsstillerne ser på frivillige organisasjoner og motiverte enkeltpersoner som et uvurderlig bidrag til det forebyggende arbeidet. Frivillige og private bidrar sterkt til å hindre at enkeltmennesker i det hele tatt utvikler en kriminell løpebane, men ikke minst bidrar disse til å hindre tilbakefall der hvor innsatte i møtet med det ordinære offentlige hjelpeapparatet ikke opplever å få en bistand som tar innover seg situasjonen de er i. En rekke av de tilbakeføringstiltakene som fungerer best i dag, er initiert, og dels finansiert, av frivillige organisasjoner og ildsjeler. Ved å målrette tilbudene mot mindre grupper av tidligere innsatte oppnås bedre rehabilitering enn det som har vist seg mulig å oppnå gjennom fengselens tilbakeføringsarbeid. Forslagsstillerne registrerer dessverre at de frivillige i praktisk politikk ikke møter den respekt de fortjener i møtet med den sittende rød-grønne regjeringen.

Bekjempelse av narkotika

Omfanget av narkotikamisbruk er et stort samfunnsproblem. Tollvesenets og politiets beslag av narkotika utgjør kun en liten andel av den totale mengden som innføres. Samtidig meldes det fra politiet at omsetningsprisen på narkotika til brukerne i liten grad påvirkes av beslagene som gjøres. Dette gir et godt bilde på hvor omfattende problemet er. Omsetningen av narkotiske stoffer på verdensbasis er enorm. Anslag fra nasjonalregnskapet i 2008 tilsier at det årlig brukes nesten 2 mrd. kroner på narkotika i Norge. Innførsel og salg bidrar med store pengesummer til den organiserte kriminaliteten. Bekjempelse

av narkotika er derfor også bekjempelse av organisert kriminalitet.

Narkotika misbrukes i alle samfunnslag og alle deler av landet. Fra de helt unge som røyker hasj for første gang, via kokainmisbrukende i arbeidslivet til eldre misbrukere som har vært avhengige i svært lang tid. Bak hele industrien står bakmenn som tjener penger uansett. Bekjempelsen av narkotika må derfor gjøres på alle nivå i samfunnet. Nulltoleranse overfor all bruk gir klare signaler fra samfunnet om at bruken ikke godtas. Særlig er dette viktig overfor barn og unge. Raske og tydelige reaksjoner er viktig, samtidig som oppfølgingen fra barnevernet må være kvalitativt god.

Narkotikabruk under barnevernets omsorg og økt bruk av anabole steroider

God voksenkontakt er en viktig del av det forebyggende arbeidet. Tydelige voksne som er til stede og som setter grenser, er bra for barn og unge. Samtidig mener forslagsstillerne at det må få konsekvenser når grenser brytes. Konsekvensene må da stå i forhold til grensebruddet. Enkle sanksjoner kan være det som gir best virkning på et tidlig tidspunkt. Barnevernet spiller også en svært viktig rolle i det forebyggende arbeidet for barn og ungdom. Forslagsstillerne ser derfor med bekymring på barnevernets manglende hjemler, etter dagens regelverk, til å sette gode nok grenser for barn i faresonen. Det vises i denne sammenheng til Dokument nr. 8:63 (2006–2007)-forslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl og Martin Engeset om full gjennomgang av forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjoner.

I denne sammenheng vises det til at det er et paradoks at flere barn og unge som havner under barnevernets omsorg/ansvar, gjør sine første erfaringer med rus i perioden de er i kontakt med barnevernet. En kvalitativt god oppfølging av disse barna vil redusere omfanget av rusmisbruk og kriminalitet blant de unge. Barnevernsinstitusjonene må ha en konsekvent nulltoleranse mot bruk av rusmidler. Videre ser man at beslagene av anabole steroider øker og at stadig yngre personer tar dette i bruk for å oppnå «drømmekroppen». Forslagsstillerne viser i denne sammenheng til Dokument nr. 8:75 (2005–2006) og Innst. S. nr. 39 (2006–2007) – forslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Olemic Thommessen, Gunnar Gundersen og Elisabeth Aspaker om nasjonal antidopinglovgiving. Forslagsstillerne konstaterer at den nåværende regjering fortsatt mangler både mål og strategi for å forebygge økende misbruk av doping blant stadig yngre gutter.

Økt bruk av konfliktråd og stormøte

Forslagsstillerne ser videre at konfliktråd er et godt tiltak og mener at dette tilbudet bør etableres i alle kommuner, og at bruken av stormøte og restorative justice som metode bør gjøres tilgjengelig for alle konfliktrådene i landet. Forslagsstillerne legger imidlertid til grunn at møter mellom offer og gjerningsmann skal skje på offerets premisser.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det etableres et forpliktende SLT-samarbeid i alle kommuner. Regjeringen bes spesielt om å intensivere arbeidet for å avklare og avhjelpe praktisering av taushetspliktsregelverket som ofte bidrar til manglende samhandling og forebygging til skade for barn og ungdom.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at det utredes egnede målekriterier for forebyggende arbeid innenfor politi, kriminalomsorg mv.

III

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at den enkelte skole har sin egen politikontakt.

IV

Stortinget ber regjeringen øke erstatningssatsene for foreldrenes ansvar for skade forvoldt av barn i skadeerstatningsloven.

V

Stortinget ber regjeringen en fremlegge sak om etablering av obligatorisk tilbud om konfliktrådsbehandling i alle saker med barn under 15 år.

VI

Stortinget ber regjeringen legge til rette for mentorordning for kriminelle barn også under den kriminelle lavalder.

VII

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det kan gjennomføres samtykkebasert rustesting på skolene i regi av helsefaglig personell. Stortinget forutsetter at hensynet til personvern og den enkeltes integritet ivaretas på en betryggende måte.

VIII

Stortinget ber regjeringen foreta en kritisk gjennomgang av hvorvidt det offentlige tjenestetilbudet og hjelpeapparatet i det hele tatt er tilpasset yngre gutter i ulike gråsoner, spesielt med fokus på gutter med minoritetsbakgrunn.

IX

Stortinget ber regjeringen bidra til at politiet i større grad bortviser også barn og unge under 18 år fra sentrumsområder.

X

Stortinget ber regjeringen sørge for at det utformes en nasjonal, forebyggende dopinglovgivning.

XI

Stortinget ber regjeringen ta initiativ etablering av tilskuddsordninger til bruk for lokale bedrifter som vil inngå i et samarbeid med barnevernet om å tilby arbeidstrening, kompetanseutvikling og et arbeidsfellesskap for barnevernsbarn og ungdom som tidligere har begått kriminalitet.

XII

Stortinget ber regjeringen sørge for at det utarbeides en særskilt og helhetlig strategi for å bekjempe misbruk av khat i enkelte minoritetsgrupper.

XIII

Stortinget ber regjeringen sørge for at konfliktrådet og frivillige organisasjoner, som meklere som kan bidra til lavere konfliktnivå og forebygging av vold, nyttes i større grad.

XIV

Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres flere særskilte tiltak for barn og unge med rusproblemer, for å unngå at unge behandles sammen med eldre rusavhengige.

XV

Stortinget ber regjeringen vurdere hvorvidt narkotikaomsetning som har yngre mennesker som målgruppe, eller foretas ved skoler og idrettsanlegg, bør straffes strengere enn i dag.

XVI

Stortinget ber regjeringen fremlegge forslag som sikrer at barnevernsinstitusjonene gjennomfører en konsekvent nulltoleranse mot bruk av rusmidler.

14. juni 2010